

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Aplikace principů Adolfa Kolpinga
v přístupu ke spolupráci s klientkami
Kolpingova domu.**

Kateřina Sittová

Katedra sociální pedagogiky
Vedoucí práce: PaedDr. Marie Vorlová
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Sociální a pastorační práce

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Aplikace principů Adolfa Kolpinga v přístupu ke spolupráci s klientkami Kolpingova domu“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 5. 5. 2016

Kateřina Sittová

Bibliografická citace

Aplikace principů Adolfa Kolpinga v přístupu ke spolupráci s klientkami Kolpingova domu: bakalářská práce / Kateřina Sittová; vedoucí práce: PaedDr. Marie Vorlová. Praha, 2016. 53s.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je představení díla Adolfa Kolpinga. Pozornost je věnována především konkrétním principům práce Adolfa Kolpinga s ohroženými rodinami. Snahou této práce bylo představit a dohledat tyto principy v dnešní době.

Práce je členěna do čtyř částí. Teoretická část je zaměřena na charakteristiku Kolpingova díla. Samostatná kapitola se věnuje charakteristice současné rodiny, jejím funkcím, možným podporám a práci s rodinou. Následuje pasáž popisující zařízení Kolpingova domu a jeho sociálních služeb pro ohrožené rodiny. Praktická část práce je věnována Kolpingovým principům v praxi.

Hlavním přínosem Kolpingových principů pro ohrožené rodiny je osvojování si potřebných dovedností, a tím i schopnost rodin dostat se z nepříznivé sociální situace svépomocí.

Klíčová slova

Adolf Kolping, Kolpingovo dílo, ohrožená rodina, podpora rodiny, sanace rodiny, Kolpingův dům, Azylový dům pro matky s dětmi, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Summary

The aim of this bachelor work is to present the work of Adolph Kolping's. Attention is given especially to specific principles of Kolping's work with endangered families. The aim of this work is to present and to track down these principles in present days.

The work is divided into four parts. The first one is the theoretical part that focuses on the characteristics of Kolping's work. The next one is a chapter devoted to the characteristics of contemporary family, its functions and support. The following chapter describes the arrangement of Kolping's facilities, his house and his social services for endangered families. The practical part is devoted to Kolping's principles applied in practice.

The main contribution of Kolping's principles for endangered families is acquiring of skills and abilities needed for families to overcome difficult social situation.

Keywords

Adolph Kolping, Kolping movement, Endangered family, Family support, Family preservation, Kolping's house, Asylum House for mothers with children, Social activation services for families with children

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí práce PaedDr. Marii Vorlové za její cenné rady při vedení mé práce, trpělivost a motivaci při studiu. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Ludmile Bokové za poskytnutou odbornou pomoc a ochotu při vypracování bakalářské práce.

Obsah

Prohlášení.....	2
Bibliografická citace	3
Anotace	3
Klíčová slova	3
Summary	4
Keywords	4
Poděkování.....	5
Úvod.....	8
1. Život a dílo Adolfa Kolpinga	9
1.1. Životopis Adolfa Kolpinga	9
1.2. Kolpingovo dílo	11
1.3. Kolpingovo dílo v České republice.....	13
1.4. Kolpingovo dílo ve světě	14
Shrnutí	15
2. Rodina	15
2.1. Rodina a její funkce	16
2.2. Postavení rodiny v ČR	19
2.3. Práce s rodinou.....	21
2.4. Formy podpory ohrožených rodin s dětmi v ČR.....	23
Shrnutí	24
3. Kolpingův dům	25
3.1. Poskytované sociální služby	25
3.2. Charakteristika zařízení Kolpingova domu v Praze.....	28
3.3. Poslání a cíle zařízení.....	29
3.4. Cílová skupina	30
3.5. Principy a zásady činnosti.....	32
Shrnutí	32

4. Kolpingovy principy v praxi.....	33
4.1. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jako prevence	34
4.2. Monitoring v rodině	35
4.3. Individuální plánování a motivace.....	36
4.4. Vedení domácnosti.....	37
4.4.1. Zdraví a výživa	38
4.4.2. Výchova a péče o děti	40
Videotrénink interakcí.....	41
4.4.3. Finanční hospodaření	42
4.5. Praktické využití přístupů v řešení konkrétního případu	44
Shrnutí	45
Závěr	47
Seznam pramenů.....	49
Seznam použité literatury:	49
Elektronické zdroje:.....	52
Zákony:.....	53

Úvod

Téma této práce — aplikace principů Adolfa Kolpinga v přístupu ke spolupráci s klientkami Kolpingova domu — jsem zvolila z toho důvodu, že v tomto přístupu práce s ohroženou rodinou vidím široké možnosti využití. V průběhu své týdenní praxe v Kolpingově domě na Praze 8, jsem měla možnost se s používanými postupy blíže seznámit, a mohu tak své teoretické poznatky spojit se zkušenostmi pracovníků Kolpingova domu. Ve své práci se chci zabývat především využitím principů A. Kolpinga v azylovém domě pro rodiny s dětmi a tím, co se v dnešní době můžeme stále naučit z odkazu Adolfa Kolpinga.

Cílem je v první řadě představit Kolpingovo dílo jako celek, a následně pak reálné možnosti práce s těmito principy v azylovém domě pro matky s dětmi. Ve své práci se tak budu věnovat převážně otázkám, co to výše zmiňované principy Adolfa Kolpinga jsou a jaký je jejich skutečný přínos pro ohrožené rodiny s dětmi v dnešní době. Jiné způsoby práce využívané v dnešní sociální práci s ohroženou rodinou budou nastíněny jen zběžně.

Práce je členěna do čtyř na sebe navazujících částí. Úvodní část popisuje život a dílo Adolfa Kolpinga. Druhá část v krátkosti přibližuje pojem rodiny a její funkce v novodobé společnosti, práci s rodinou a poukazuje na formy podpory rodin s dětmi v ČR. Následuje pasáž věnující se obecné charakteristice Kolpingova domu v Kobylisích a jeho legislativnímu ukotvení v zákoně o sociálních službách. Závěrečná část práce se zaměřuje na názorné využití principů Adolfa Kolpinga v práci s klientkami Kolpingova domu.

Adolf Kolping pracoval s ohroženými rodinami před více než dvěma sty lety. Nicméně jeho způsoby práce — principy přístupů k ohroženým rodinám — se stále využívají dodnes například v rámci sociálně aktivizačních činností pro rodiny s dětmi.

1. Život a dílo Adolfa Kolpinga

Tato kapitola v krátkosti přibližuje život a dílo Adolfa Kolpinga. Zvláštní pozornost je zde nutné věnovat hlavně principům, se kterými pracuje A. Kolping ve své práci s ohroženými rodinami. Podle mého názoru jsou stále aktuální a aplikovatelné v dnešní době. Smyslem tohoto exkursu je poukázat na konkrétní přístupy a principy ve spolupráci s ohroženými rodinami. V neposlední řadě se v této kapitole zmiňuji o historii a vývoji Kolpingova díla nejen v České republice, ale i ve světě.

1.1. Životopis Adolfa Kolpinga

Feldman uvádí, že Adolf Kolping byl německý katolický farář, sociální reformátor, pedagog, publicista a tzv. otec tovaryšů narozený 8. prosince 1813 ve vesnici Kerpen, ležící v dnešním Německu mezi Kolínem nad Rýnem a Cáchami.¹ Pocházel z chudých poměrů, narodil se do věřící rodiny pastevce, jako předposlední z pěti dětí. Jeho otec neuměl číst ani psát. Naproti tomu Adolf měl zálibu v knihách již od mládí.

Ve svých třinácti letech se dostal do učení k ševci.² V šestnácti letech pak složil tovaryšskou zkoušku. Zanedlouho poté se vydal na zkušenou, aby se přiučil jiným pracovním postupům v okolních řemeslných dílnách, později toho však litoval — vandrování nebyla zdaleka taková romantika, jak si představoval.³ Později o této zkušenosti prohlásil: „*Za šťastlivce se může považovat každý, kdo nikdy nemusel naslouchat něčemu takovému, co se tam dělo. Kdo nikdy nemusel přijít do styku s takovými lidmi!*“⁴ Tento výrok o prostředí tovaryšů se může zdát překvapivý a lze ho podle mého názoru přičíst mladému věku a nezkušenosti Adolfa Kolpinga. Pro náš účel jsou však důležité jeho pozdější činy. Skládal rovněž

¹FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str. 12-20

²CONZEMIUS, Victor. *Proroci a předchůdci* str. 77

³FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str. 12-20

⁴FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str. 18

básně: „*Na břehu Rýna stoje, zahleděn do vlny bouřící, plynoucí divoce, jako krev vlastních žil proudící: Bouři jen, vlno mocná, tak jest i vůle má, díím, co ruka květy od hrudi rve a do proudu uvrhá.*“⁵

Adolf Kolping se cítil poněkud omezen a osamocen v prostředí tovaryšů, v důsledku toho zanechal řemesla a rozhodl se, že se stane knězem. Dalším důvodem tohoto rozhodnutí bylo i to, že to bylo jediné povolání, které by mu jeho otec schválil. Když tuto novinu oznamoval své rodině, namísto očekávaného odsouzení se setkal s upřímným povzbuzením. Jeho otec prohlásil, že pokud by neměl být ve svém životě spokojený, má si podle svého uvážení najít jiné povolání. Proto ve svých 24 letech znovu zasedl do školní lavice, aby se naučil základům latiny a řečtiny. Jeho spolužákům tou dobou bylo mezi 12-13 lety. Usilovnou pílí se vypracoval na premianta třídy a později byl dokonce osvobozen na necelý rok od placení školného. To vše díky přiznanému prospěchovému stipendiu. Gymnázium dostudoval už za dobu 3,5 roku, namísto obvyklých 5 let. Během studií na gymnáziu ho však provázela řada zdravotních neduhů: neštovice, zažívací problémy či krvácivý kašel. Když mu bylo 28 let, zahájil svá vysokoškolská studia v Mnichově.⁶

Jeho studia teologie financovala dcera bohatého statkáře, Helena Mellerová, jako důkaz díků za doprovázení a péči o jejího nemocného otce v posledních dnech jeho života. Přestože Adolf Kolping našel zálibu v knihách, nemohl se ubránit jisté nedůvěře v čistě teoretické vzdělání. V době studií v Mnichově navázal Kolping blízký přátelský vztah s církevním historikem Ignácem Döllingerem. Podle tehdejších předpisů bylo nutné, aby poslední rok studia strávil na universitě v Bonnu. Tam také složil své závěrečné zkoušky roku 1844, a tím uzavřel své studium na universitě.

Po roční praxi v Kolínském kněžském semináři byl vysvěcen knězem, tuto radostnou chvíli ale kalil fakt, že mu předchozí noci zemřel otec. Matka ho předcházela již v roce 1833. Na své první místo kaplana nastupoval ve svých 32 letech. Tou dobou začínající průmyslová revoluce ukázala na jedné straně

⁵FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str. 20

⁶CONZEMIUS, Victor. *Proroci a předchůdci* str. 78-80

technické vymoženosti na straně druhé bídu a existenční problémy dělníků. Ve svém deníku Adolf Kolping uvádí: „*Nejnižší vrstva obyvatelstva je strašlivě nevědomá, strašně zpusťlá, zanedbaná na duši i na těle, zcela v bídě, a jak je to velká vrstva!*“⁷ Vzdělání a víra v Boha mu poskytly odvahu a jistotu v práci s nejspodnější vrstvou obyvatel.⁸

1.2. Kolpingovo dílo

V roce 1848 žila takřka polovina obyvatel Německa hluboko pod hranici životního minima. Zatímco ceny potravin stoupaly, mzdy řemeslníků neúměrně klesaly. Hlavní příčinou byla průmyslová revoluce, která rychle nahrazovala řemeslnou výrobu. S tím, jak řemeslníci přicházeli jak o práci, tak o svůj jediný zdroj obživy. Organizace „Kolpingovo dílo“ vyrostlo z potřeb chudých lidí, aby jim v jejich těžké situaci pomohla formou poučení, výchovy, vzdělání a slušné a příjemné zábavy.

Adolf Kolping díky svému organizačnímu talentu formulovat ideové základy a cíle spolku, které jsou aktuální i v dnešních dnech.⁹ Zprvu se tento spolek jmenoval „Katolický mládenecký spolek“, až později byl přejmenován na „Spolek tovaryšů“. Hlavním účelem spolku v té době bylo učení a zábava mladých katolických mužů formou přednášek a diskuzí. Později se cíle spolku rozšířily na další vzdělání a činnosti pro dospělé katolické muže za účelem jejich zdravého náboženského a občanského smýšlení.

V dřívějších dobách tovaryši bydleli u svého mistra, kde o ně bylo postaráno. Rodina mistra jim nahrazovala vlastní rodinu. S dobou průmyslové revoluce však došlo ke změně vlivem levné průmyslové výroby, a tím také k bankrotu malých řemeslných dílen, a tovaryši byli nyní pouze pracovními silami bez zázemí. Adolf Kolping si byl vědom významu rodiny — je to místo, kde člověk získává první zkušenosti v životě. Skrze tyto zkušenosti se učí vypořádat s krizemi v životě.¹⁰

⁷CONZEMIUS, Victor. *Proroci a předchůdci* str. 83

⁸FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str. 24-30

⁹[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.kolping.org/Library/Life_Work_Fr_Adolph_Kolping.pdf str. 3-6

¹⁰FESTING, Heinrich. *Stretnutie s Adolphom Kolpingom* str. 143

Adolf Kolping se snažil zareagovat na požadavky doby, a vytvořil druhý domov pro tovaryše tzv. Tovaryšské domy, které měly přispívat k proměně lidí. Usiloval o to, aby tyto domy byly pokládány za rodinu. Snažil se napravovat dlouholeté výchovné nedostatky z rodin, poskytoval oporu a novou životní šanci. Snažil se nově uspořádat rozvrácený život tovaryšů, naučit je praktickým věcem, aby dokázali hospodařit s penězi. Měl za to, že tito chlapci by se neměli utápět v sebelítosti, ale měli by se namísto toho chopit práce a osvojit si potřebné dovednosti, aby byli schopni sami se dostat z těžké sociální situace.¹¹

Jeho hlavním cílem byla proměna celé společnosti. Usiloval o změnu chování u jednotlivců, snažil se zachovat to co v lidech je dobré a posilovat vůli lidí, aby se snažili o to lepší. Už půl roku po založení měl tento spolek přes pět set členů. V roce 1854, tedy 4 roky po založení „Jednoty“, začal Adolf Kolping vydávat noviny s názvem „Rýnské lidové noviny pro domov, rodinu a řemeslo“. Protože Adolf Kolping věřil, že sociální bída se nevyřeší sama od sebe, obsahem novin byly nejen církevní zprávy, ale i kritika celé tehdejší společnosti.¹²

Přístup Adolfa Kolpinga ke člověku lze popsat takto — přijímal druhé bez rozdílu, nepřehlížel je, vše, co mu bylo sděleno, bral vážně, nechoval se povýšeně, ani lhostejně. Dodával lidem naději a podporu, s problémy, se kterými si nevěděli rady, jim účinně pomáhal, dodával jim odvalu.¹³

Pojem „Kolpingovo dílo“ v tomto smyslu označuje katolický sociální svaz založený v roce 1850 samotným Adolfem Kolpingem. Jeho vznik spadá do doby velké hospodářské krize v Německu, vychází ze sociální nauky církve a z jejích hodnot: důstojnost člověka, solidarita, subsidiarita, veřejné blaho a trvalá udržitelnost těchto hodnot. Hlavním záměrem Adolfa Kolpinga bylo vzdělání a sociální podpora chudých tovaryšů. Základní organizační jednotkou Kolpingova díla je Kolpingova rodina.¹⁴

¹¹ Čtvero vzorů křesťanského života: životopisné obrazy str. 453-457

¹² FELDMANN, Christian. *Adolph Kolping, towards a Christian society* str. 97

¹³ FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str. 33-48

¹⁴[cit. dne 4.4. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/cs/o-kolpingu/>

O šíření Kolpingova díla se můžeme dočíst z celé řady pramenů a materiálů. Konkrétně přímo z pozůstalosti Adolfa Kolpinga, jeho korespondence a jiných dochovaných dokumentů. Na publikování materiálu s názvem „Kolping Schriften“ — volně přeloženo jako Kolpingův spis, se podílelo Centrální Kolpingovo dílo Německo. Díky dostupnosti těchto materiálů mohlo dojít k historickému zmapování vývoje Kolpingova díla.¹⁵

Především díky neúnavné snaze Adolfa Kolpinga vzniklo dílo s celosvětovou platností, které usiluje svými základními principy katolické sociální nauky o humanizaci společnosti.¹⁶ Adolf Kolping zemřel předčasně roku 1865 ve svých 52 letech. Na závěr je třeba zmínit významný fakt, že Adolf Kolping byl v Římě roku 1991 blahoslaven papežem Janem Pavlem II., který ho nazval „sociálním apoštolem“.¹⁷

1.3. Kolpingovo dílo v České republice

Historie Kolpingova díla je v České republice úzce spojena s pojmem spolku Jednota katolických tovaryšů (dále jen „Jednota“), který vznikl na konci 19. století, mezi lety 1848 - 1898. Nejvýznamnější Jednoty působily v Praze, Brně, Kroměříži a Znojmě. Tyto Jednoty šířily myšlenku Adolfa Kolpinga poskytovat mladým tovaryšům přicházejícím do velkoměst za prací či studiem základní pomoc — střechu nad hlavou a potřebné zázemí.

Hlavním cílem Jednot byl osobní růst mladých lidí a jejich zapojení do společnosti pomocí sociálně prospěšné činnosti. Činnost Kolpingova díla byla ve své historii několikrát přerušena v důsledku nástupu nacistického a později komunistického režimu. 21. října 1992 byla činnost občanského sdružení „Kolpingovo dílo České republiky“ obnovena. Centrální sídlo Kolpingova domu je ve Žďáře nad Sázavou. Základními organizačními jednotkami Kolpingova díla jsou Kolpingovy rodiny, kterých je v současnosti na území České republiky registrováno okolo čtyřiceti. Toto označení — rodina

¹⁵HANKE, Michael. *Das Kolpingwerk heute: lebendige Gemeinschaft* str.13

¹⁶[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/cs/adolf-kolping/>

¹⁷CONZEMIUS, Victor. *Proroci a předchůdci* str. 92

vychází z principu, se kterým pracoval A. Kolping. Chtěl pro tovaryše vytvořit stejnou atmosféru a zázemí, jako v rodině. Toto označení je používáno také proto, že dílo A. Kolpinga klade důraz na rozvoj a udržení rodiny.

Zaměření organizace se od doby vzniku proměnilo, stejně tak, jako požadavky soudobé společnosti. Pod záštitou sdružení „Kolpingovo dílo České republiky“ úspěšně funguje terapeutická farma pro drogově závislé v Sejřku, mateřské centrum Srdíčko a dvě střední školy — Biskupské gymnázium a Střední škola gastronomická A. Kolpinga. Obě střední školy sídlí ve Žďáře nad Sázavou.¹⁸

1.4. Kolpingovo dílo ve světě

Po smrti Adolfa Kolpinga působí mezinárodní „Kolpingovo dílo“ ve více než 60 zemích světa. V roce 1966 se sdružení otevřelo také pro ženy a dívky — tím do sdružení začaly vstupovat celé rodiny. Hlavním předmětem činnosti je humanitární pomoc a sociální projekty v rozvojových zemích.¹⁹ Program mezinárodního Kolpingova díla je zaměřen na zájmy a potřeby lidí, ale také na aktuální světové problémy (například neustálé znečišťování životního prostředí, situace skupin na okraji společnosti, prohlubování rozdílů mezi severní a jižní polokoulí, otázka migrantů a žadatelů o azyl aj.).

V Evropě (včetně ČR) se v současné době změnilo i zaměření cílové skupiny Kolpingovy rodiny — na dnešní neúplné rodiny, především na matky samoživitelky, které mají mezery v oblasti domácích prací a výchovy dítěte. „Kolpingovo dílo“ v Německu reaguje na nepříznivou společenskou situaci konkrétními požadavky pro rodiny (například prosazují rodičovské příspěvky na děti, požadují úlevy pro mladé rodiny, bezúročné půjčky na zařízení domácnosti, větší nabídky práce na částečný úvazek atd.).²⁰

¹⁸[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/cs/o-kolpingu/>

¹⁹[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/cs/o-kolpingu/>

²⁰FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou* str.101-124

Shrnutí

Jak již bylo nastíněno výše, organizace nazvaná „Kolpingovo dílo“ pracuje s přímým odkazem na metody práce Adolfa Kolpinga. Označuje katolický sociální svaz založený v Německu v roce 1850 Adolfem Kolpingem, který ve svém působení využívá principů Adolfa Kolpinga. Ve své činnosti se odkazuje na sociální nauku církve a její hodnoty.

Adolf Kolping se snažil zareagovat na potřeby chudých lidí, tím že se snažil vytvořit stejnou atmosféru a zázemí, jako v rodině. Přičemž jeho hlavní metodou bylo vzdělání a osobní růst mladých lidí, a tím také jejich zpětné zapojení do společnosti. Naučil tovaryše praktickým věcem — to, aby dokázali sami hospodařit s penězi. Měl totiž za to, že pokud je naučí potřebným dovednostem, budou schopni se z těžké sociální situace dostat sami. Jeho snahou u tovaryšů byla rovněž i náprava dlouholetých výchovných nedostatků z rodiny tím, že jim poskytoval oporu a novou životní šanci. Kládl důraz na udržení a rozvoj rodiny.

Zaměření organizace „Kolpingova díla“ se od dob jejího vzniku změnilo. Dnešní cílovou skupinou nejsou chudí tovaryši nýbrž neúplné rodiny, v našem kontextu nejčastěji matky samoživitelky, které nemají potřebné dovednosti v oblastech domácích prací či výchově a péči o dítě.

Feldman uvádí, že přístup Adolfa Kolpinga k tovaryšům byl respekt a přijetí, snažil se jim poskytnout podporu, naději i pomoc s problémy se kterými si nevěděli rady. Tento pozitivní přístup ke klientovi tvoří podle mého názoru dosud hlavní osu dnešního způsobu práce s ohroženými rodinami v Kolpingově domě.

2. Rodina

Druhá kapitola je věnována charakteristice rodiny. K tomu je ale zapotřebí nejdříve vymežit postavení rodiny v České společnosti a její funkci. Dále je také nezbytné nejprve definovat co to práce s rodinou konkrétně je. Dalším krokem pak bude zmínit se alespoň ve stručnosti o formách podpory pro rodiny s dětmi.

2.1. Rodina a její funkce

Zvláštní pozornost si zaslouhuje skutečnost, že rodina je od pradávna vnímána jako primární zdroj podpory, pokud se její členové dostali do nesnází.²¹ Existence rodiny je důležitá rovněž pro výchovu a zaopatření dětí, naší budoucí generace. Je tedy biologicky významná pro udržení lidské populace. Rodina tvoří základní lidskou jednotku každé společnosti, tu první, s kterou dítě po narození přichází do kontaktu. V dnešní době je za nepostradatelné pro zdravý vývoj dítěte považováno bezpečí domova tedy stabilní prostředí a stálá přítomnost citově angažovaných rodičů.

Pro dítě je rozhodujícím obdobím pro získávání potřebných dovedností z oblasti sexuální role (například jak se má chovat matka, jak se chovat k opačnému pohlaví) předškolní věk.²² Nutno rovněž konstatovat známý fakt, že rodina má rozhodující význam pro vývoj osobnosti, právě zde si jedinec osvojuje základní dovednosti, návyky a vzorce chování, které pak v pozdějším věku aplikuje v interpersonálních vztazích.²³

Současná rodina je definována ve Slovníku sociální práce tímto způsobem: *„V užším, tradičnějším pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce). V širším pojetí, jež se začíná rozšiřovat v USA a v některých státech EU, se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti. V systému sociálního zabezpečení ČR se podle platných zákonů považuje za rodinu soužití rodičů a nezaopatřených dětí, jejími hlavními soudobými funkcemi jsou i nadále výchova dětí a emocionální podpora“*²⁴

Existuje několik významných úkolů či funkcí, kterou rodina v dnešní společnosti plní. Jsou jimi například biologicko-reprodukční funkce tedy zabezpečení plození potomků a zachování celé společnosti. Ve své ekonomické funkci rodina zabezpečuje základní životní potřeby svých členů. Rodiny se významně podílí

²¹MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce* str. 183

²²MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť* str. 9-10

²³ZELENÁ, Martina a KLÉGRVÁ, Alžběta. *Podpora rodiny* str. 7

²⁴MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce* str. 187

na rozvoji či stagnaci trhu tím, že do něj vstupují např. koupí bytů, každodenními náklady na obživu a provoz domácnosti atd. Dále plní rodina funkci výchovnou a socializační je první sociální skupinou, se kterou se nově narozené dítě setkává. V rodině se učí komunikovat s ostatními jedinci, v první fázi socializace si osvojuje řeč, přebírá společenské zvyky, vzorce chování, postoje a vlastnosti od jednotlivých členů, učí se řešit konflikty, reagovat na nečekané situace.

Socializaci můžeme tedy v tomto kontextu chápat jako soubor vědomých a neúmyslných vlivů, které se významně podílejí na formování jednotlivce. Socializace člověka pak představuje adaptaci člověka ve společnosti. Jeho přizpůsobení se určitému chování vyžadovaném danou společností, kulturním odlišnostem, jeho specifické roli ve společnosti. Z uvedeného výčtu je patrné, že dítě pro svůj zdravý vývoj potřebuje láskyplné a stabilní prostředí. Při nedostatečném plnění emocionálních a psychosociálních funkcí rodiny může dojít až k citové frustraci či deprivaci dítěte, dále dochází v takovém případě u dětí k poruchám chování či delikvenci. Rodina má pro dítě plnit rovněž ochrannou funkci, na níž je založena primární prevence. Za funkční rodinu označujeme takovou rodinu, která zajišťuje dítěti zdravý vývoj a stabilní prostředí. Fungování rodiny hodnotíme na pozadí společenských hodnot.²⁵ Jak již bylo řečeno: „rodina má největší vliv na formování osobního rozvoje člověka a celé společnosti“²⁶

Mezi časté rizikové faktory ovlivňující základní funkce rodiny řadíme: „*rodiče nebo jeden z rodičů žili v dětství v dysfunkční rodině, část života prožili v zařízení pro výkon ÚV, některé z dětí mají odebrané, mimo rodinu u některého z dříve narozených dětí dali souhlas k adopci, zneužívali drogy, alkohol atp. Rodiče mají zpravidla nízké vzdělání, jsou nezaměstnaní nebo nezaměstnatelní, dlouhodobě se pohybují kolem hranice minima, dluží finančním společnostem.*“²⁷

Současná rodina má v dnešní době nejrůznější podoby. Tradiční model rodiny matka — otec — dítě je jen jednou z možných variant. Neúplnou rodinu můžeme

²⁵SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou* str. 23-25

²⁶[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/cs/zakladni-informace/>

²⁷BECHYŇOVÁ, Věra a KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny* str. 19

charakterizovat jako dítě vychovávané pouze jedním rodičem. Příčin vzniku neúplných rodin může být několik: rozvod, úmrtí jednoho z rodičů či svobodné mateřství. V kontextu sociální práce za osamělého rodiče považujeme takového rodiče, který nežije s partnerem. Uvádí se, že pouze v 10% neúplných rodin stojí v čele muž. Z toho vyplývá, že převážnou většinu těchto rodin tvoří osamělé matky.²⁸

Podle Sobotkové výzkumy dosud neprokázaly přímé souvislosti mezi absencí otce v rodině a negativními dopady na vývoj dítěte. V podvědomí české společnosti je zakódováno, že ženy vynikají v péči o děti a domácnost lépe než muži. Nicméně výsledky studií srovnávající chování matek a otců dopadly pro muže příznivě. Neboť podle těchto studií se muži dovedou o děti postarat stejně dobře jako ženy — tato dovednost se odvíjí od osobnosti mužů, jejich zkušeností, podpůrné sítě a v neposlední řadě i finančního zajištění.²⁹

Osamělý rodič se může potýkat s řadou problémů. Co dříve bývalo záležitostí obou rodičů, je nyní pouze v režii osamělých rodičů. V důsledku toho mohou být matky přetíženy a to se také odrazí na vztahu s dětmi. Jednou z oblastí, které mohou přispívat ke stresu, jsou praktické otázky (například vedení domácnosti, zaměstnání aj.) Druhou oblastí mohou být osobní problémy (jako například emoční dis-tres a s tím spojené pocity beznaděje, deprese, ztráty energie). Třetí oblastí stresu jsou vztahy (například problémová komunikace s dítětem, přetrvávající konflikty s bývalým partnerem aj.) Fungující podpůrná síť může účinně redukovat stres.³⁰

Z výše jmenovaného vyplývá, že nejen výchova a péče o dítě, ale i ekonomické zajištění a vedení domácnosti je pro rodiče samoživitele značnou zátěží. Osamocený rodič je nucen zvládat chod domácnosti sám, zastává v ní obě rodičovské role. Z tohoto důvodu se může potýkat s řadou obtíží. V krajním

²⁸SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny* str. 128

²⁹SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny* str. 133-135

³⁰SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny* str. 132

případě může dojít až k sociální izolaci či exkluzi vlivem omezení sociálních kontaktů s okolím. Tato zátěž se pak může přenášet i na další generace.³¹

2.2. Postavení rodiny v ČR

V současné české rodině je stále z ekonomických důvodů nutností, aby matka zastávala pozici jak na pracovním trhu, tak v domácnosti. Od ženy se i nadále očekává, že bude svého muže chápat a podporovat v jeho pracovním vyřízení. Kromě toho v době kdy žena pečuje o děti, zajišťuje rodinu po finanční stránce muž. V současné době se objevuje v rodinách nový problém — jestliže muž tráví v práci většinu času, zabezpečí snadno rodinu po finanční stránce, nikoli však po stránce citové. Svoji absenci v rodině se pak snaží vykoupit hmotně.

Naopak jiný konflikt může vyvolat to, když žena dosáhne výrazně větších úspěchů v zaměstnání než její muž. Matoušek uvádí, že postavení žen v české společnosti je i nadále tradičně konzervativní. Neočekává se jejich přílišná angažovanost mimo rodinu v politice nebo zaměstnání. I přes tento fakt, se řada žen v české společnosti úspěšně věnuje své kariéře, a není ani v České republice takovou raritou, že někteří muži odcházejí na mateřskou dovolenou namísto svých partnerek.³²

Jako další typ problému se ukazuje i to, když se oba rodiče angažují v budování kariéry a na jejich potomky jim už nezbyvá čas. Matoušek uvádí, že v západních zemích je výchova dětí poznamenána nároky rodičů na školní prospěch dětí. Z výzkumů vyplývá, že školní prospěch je nejčastějším důvodem pro fyzický trest.³³

Od šedesátých let 20. století se podle Matouška v západním světě v chování rodin projevují následující tendence: klesá počet dětí v rodinách, zvyšuje se věk při uzavírání prvního sňatku, narůstá počet rozvodů ve srovnání s počtem sňatků.

³¹MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* str. 43-47

³²MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť* str. 41-43

³³MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť* str. 41-43

Stoupá počet nesezdaných soužití, dětí narozených mimo manželství, matek vychovávající dítě bez manžela i počet dobrovolně bezdětných párů.³⁴

Více než polovina manželství končí rozvodem. Matoušek uvádí, že se jedná okolo 30 tisíc za rok. Vlivem narůstajícího počtu rozvodů se setkáváme v české společnosti s dalším jevem — syndromem odvrženého rodiče. Ukřivděný rodič se snaží zamezit kontaktu dítěte s druhým rodičem. „*Dítě je využíváno jako nástroj pomsty jednoho rodiče proti druhému.*“³⁵ Ukřivděný rodič brání dítěti v kontaktu s druhým rodičem, vtahuje dítě do rozvodového traumatu. Dítě je popuzováno proti druhému rodiči, při kontaktu s ním trpí psychosomatickými příznaky (například koktá, pomočuje se). V krajních případech dochází k obvinění zavrhaného rodiče z nevhodného zacházení s dítětem, nebo dokonce ze sexuálního zneužívání dítěte.³⁶

V dřívějších dobách byly svobodné matky odsuzovány, nebo negativně hodnoceny po morální stránce. Z toho také vyplývalo jejich znevýhodňující postavení ve společnosti. V současnosti se mění složení věku svobodných matek. Dříve se jednalo spíše o nezletilé matky, které otěhotněly z nerozvážnosti. V dnešní době se jedná o zralejší, zajištěné ženy, okolo 35 let. Vzhledem k tomu, že nepotkaly toho pravého partnera, chtějí na svět přivést dítě, dokud je to ještě možné. A také proto přivádějí na svět své dítě v pozdějším věku.³⁷

Nejen v České republice se v současné době objevují tendence prosazování politiky rovných příležitostí mužů a žen ve společnosti. Cílem této politiky rovných příležitostí je plné využívání práv, rovných příležitostí a povinností jak pro muže, tak pro ženy.³⁸

³⁴MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce* str. 183

³⁵ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* str. 66

³⁶ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* str. 57-74

³⁷ SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny* str. 128

³⁸ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* str. 308-309

2.3. Práce s rodinou

V minulosti se v České republice nepochybně projevovaly tendence nahradit kompetence nefunkčních rodin institucemi (například: ústavy sociální péče) nebo státem.³⁹ Toto fungování systému způsobovalo to, že se biologičtí rodiče necítili zodpovědní za neřešení svých problémů.⁴⁰ Nicméně výzkumy i nadále dokazují, že rodina je nepostradatelnou institucí pro každého člověka.

Mezi přední hodnoty v lidském životě se i nadále řadí mít stálého partnera a založit s ním rodinu.⁴¹ Proto je také v současné době považováno za přiměřenější řešení rodinu ohroženou špatnými životními podmínkami podpořit, namísto jejich rozdělení. Snaha společnými silami zlepšit situaci rodiny, nikoli přímé umístění dítěte do náhradní rodinné péče.⁴²

Pojem sanace rodiny - jinými slovy podpora rodiny - vychází z postupů podporujících správné fungování rodiny, usiluje o zdravý prospěch dítěte. Bechyňová ji definuje jako „*postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, případně kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině. Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku. Konkrétně se jedná o činnosti směřující k odvracení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu.*“⁴³

Ve slovníku Sociální práce se můžeme dočíst o práci s rodinou v jejím domácím prostředí následující: jedná se o soustavné nebo jednorázové návštěvy u rodiny doma, prováděné sociálním pracovníkem. Za účelem žádoucích změn v rodině a posilování komunikace mezi členy rodiny, aby nebylo pro některého člena destruktivní. Jako výhoda domácího šetření se ukazuje to, že rodina není nucena

³⁹SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou* str. 22

⁴⁰KASANOVÁ, Anna a TOMKA, Milan. *Sociální práce s rodinou: analýza prostředí - intervence – sanace* str. 191

⁴¹MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť* str. 10

⁴²MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 95

⁴³BECHYŇOVÁ, Věra a KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny* str. 17-18

navštěvovat jiné instituce, protože práce probíhá v jejím přirozeném prostředí. Pracovník může z návštěvy získat potřebné informace a to i ty, ke kterým by jinak neměl přístup.⁴⁴

Oblastí, ze kterých lze v rodině získat potřebné informace je mnoho, pro účel této práce se zmíním pouze pár z nich. V rodině si můžeme všimnout celkového dojmu, typu rodiny, toho jak mezi spolu jednotlivými členy komunikují, výchovného stylu rodičů či výchovných stylů rodičů, informací o vlastním dětství rodičů, jaké hračky mají děti, jak se dítě chová (je-li neklidné, smutné, tiché), jaký vztah mají děti s matkou, jaké je vybavení domácnosti, čistota domácnosti atd.⁴⁵

Při setkání s ohroženou rodinou je dobré mít na paměti následující — navodit pozitivní atmosféru, používat jazyk srozumitelný pro klienta, průběžně se ujistovat, že klient rozumí poskytnutým informacím, věnovat pozornost dětem i dospělým, zachovat si otevřený nehodnotící postoj ke klientovi (odráží se v neverbální komunikaci s ním).⁴⁶

Matoušek uvádí, že při práci s mnohoproblémovými rodinami může dojít k vyhoření pracovníků. K tomuto zjištění dospěl na základě pozorování průběhu několika desítek případů práce s těmito rodinami. U vyhořelých pracovníků dojde ke snížení frustrační tolerance, zvýšení agresivity. Zátěž na pracovníka lze snížit a tomuto faktu lze předejít pomocí práce v týmu.⁴⁷ Jev, který nazýváme mnohoproblémová rodina, označuje rodiny které nedostatečně nebo špatně fungují v řadě oblastí.⁴⁸

Málo účinné pro mnohoproblémové rodiny se jeví přímé rady nebo pokyny. Účinnější je naopak názorná ukázka žádoucího chování nebo popis. Lze také žádoucí chování připomenout v situaci, v níž proběhlo.⁴⁹

⁴⁴MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce* str. 159

⁴⁵ZAKOŮŘILOVÁ, Eva. *Sociální terapie, aneb, Její teorie i speciální techniky, které pomáhají v sociální práci s rodinou* str. 23-25

⁴⁶MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče* str. 154-155

⁴⁷ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 31

⁴⁸MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 13

⁴⁹ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str.32

2.4. Formy podpory ohrožených rodin s dětmi v ČR

V následující části je zpracován stručný přehled forem a legislativních ukotvení podpory ohrožených rodin s dětmi v České republice. Nejprve je však nutné definovat, co přesně je ohrožená rodina. Matoušek definuje jako nefunkční takovou rodinu, která nezajišťuje naplňování životních potřeb pro všechny svoje členy. Oblasti naplňování potřeb jsou následující: zajištění bezpečí, potravy, ošacení, emocionální vztahová podpora, odpovídající bydlení, ochrana zdraví.⁵⁰

Sociální oporu nejen pro rodiny s dětmi zajišťuje v České republice především Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV). Mezi hlavní nástroje podpory MPSV spadá plánování sociálních služeb v jednotlivých krajích, opírající se o aktuální potřeby lidí a zvyšování kvality sociálních služeb s důrazem na práva uživatelů služeb.⁵¹ Stěžejními zákony pro nás v této oblasti jsou: nový občanský zákoník, jenž nahrazuje někdejší zákon o rodině, upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi, dále zákon o sociálně právní ochraně dětí, který jasně vymezuje povinnosti a práva rodičů a dětí, zákon o sociálních službách a jeho prováděcí vyhláška, které charakterizují konkrétní sociální služby a pojmy v oblasti ohrožených rodin.

V úvodním ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je uvedeno, že: „každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství.“⁵² Dále je zde formulováno, že sociální služby napomáhají lidem, aby mohli žít běžným životem, přičemž se „zaměřují na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti jejich života.“⁵³ Zákon o sociálních službách také přesně definuje pro nás důležité Služby sociální prevence, které konkrétními kroky zabraňují sociálnímu vyloučení osob, jež jsou ohroženy krizovou sociální situací.⁵⁴

⁵⁰MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 18

⁵¹VESELÁ, Jana. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: zdravotně znevýhodněná rodina, aneb, klopýtání životem* str. 40

⁵²zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách §2 [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁵³VESELÁ, Jana. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: zdravotně znevýhodněná rodina, aneb, klopýtání životem* str. 40

⁵⁴HUTAŘ, Jan. *Sociální služby a pomoc v hmotné nouzi* str. 6-16

Významnou součástí podpory rodin státem jsou kromě sociálních dávek a daňových úlev nejrůznější opatření pomáhající matkám a otcům uplatnit se na trhu práce, a v neposlední řadě také služby vykonávající péči o děti např. školky, jesle atd. Jak již bylo naznačeno výše, mezi základní nástroje podpory rodin s dětmi v České republice patří zejména finanční podpora, poskytovaná formou finančních dávek. Konkrétně se jedná o tyto dávky: porodné, příspěvek v mateřství či otcovství, rodičovský příspěvek a přídavek na dítě. Tyto dávky jsou čerpány převážně ženami. Nepřímá finanční podpora je poskytována formou slev na dani z příjmu fyzických osob za nezaopatřené dítě.⁵⁵

Nicméně v systému služeb podporující rodiny i nadále chybí podle Matouška následující: kvalifikovaná a komplexní služba hodnotící objektivně situaci ohrožené rodiny. Potom také programy pro rodiče, posilující jejich rodičovské kompetence. A v neposlední řadě schází i preventivní programy zaměřené na zvládání výchovy dítěte, doplňující vzdělání rodičů v oblastech, ve kterých nevyvíkají. Rovněž schází i programy zaměřené na mnohobproblémové rodiny včetně řešení bytové situace rodiny.⁵⁶

Shrnutí

Z uvedeného výčtu je patrné to, že rodina vytváří pro své členy primární zdroj podpory. Plní rovněž důležitou funkci v oblasti výchovy a péče o dítě, neboť rodina je první jednotkou, se kterou nově narozené dítě přichází do kontaktu. Hlavními funkcemi rodiny jsou i nadále — výchova dětí a emocionální podpora jejich jedinců. Pro zdravý vývoj jedince je potřebné bezpečí domova, jeho stabilní prostředí a citová angažovanost pečující osoby. Jedinec si na základě toho osvojuje potřebné dovednosti, návyky a vzorce chování, které pak následně aplikuje v mezilidských vztazích. Učí se řešit konflikty a reagovat na nečekané situace.

Za funkční rodinu je považována taková rodina, která poskytuje dítěti stabilní prostředí. Mezi nejčastější rizikové faktory ovlivňující tyto základní funkce rodiny

⁵⁵HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění* str. 24-35

⁵⁶Světová konference o rodině Praha 2007: Praha, 16.-19. května 2007 str. 20

patří například to, pokud minimálně jeden z rodičů vyrůstal v nefunkční rodině, zneužívá návykové látky (drogy, alkohol atp.), rodiče mají obvykle nízké vzdělání, jsou dlouhodobě nezaměstnaní, pohybují se blízko hranice životního minima, jsou zadluženi.

Neúplnou rodinu lze charakterizovat jako dítě žijící pouze s jedním rodičem. Tato podoba rodiny je riziková z toho důvodu, že čas věnovaný výchově a péči o dítě, ale i zajištění fungující domácnosti, je pro rodiče samoživitele zátěží. A kvůli tomu se také může potýkat s řadou problémů.

Podpora rodinám je ze strany státu poskytována formou sociálních služeb, sociálních dávek a daňových úlev, opatření napomáhající rodičům uplatnit se na trhu práce a také poskytováním služeb vykonávajících péči o děti. Tuto sociální podporu zajišťuje primárně Ministerstvo práce a sociálních věcí. V systému těchto sociálních služeb je i nadále nedostatek preventivních programů zaměřených na podporu rodičovských kompetencí.

3. Kolpingův dům

Tato kapitola je věnována obecné charakteristice zařízení Kolpingova domu a popisu sociálních služeb, které poskytuje. Jedná se o konkrétní zařízení poskytující sociální služby ohroženým rodinám, sídlí v Kobylisích na Praze 8 a pracuje s odkazem Adolfa Kolpinga. Zřizovatelem Kolpingova domu je občanské sdružení Kolpingova rodina — je to katolická nezisková organizace, která patří pod Mezinárodní Kolpingovo dílo, a byla založena v roce 1850 samotným Adolfem Kolpingem.

3.1. Poskytované sociální služby

Zařízení Kolpingův dům v Kobylisích poskytuje 3 sociální služby, které jsou spolu úzce provázané, a díky tomu je klientkám poskytována komplexní pomoc a péče. Tyto sociální služby jsou ukotveny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v oddíle služeb sociální prevence. Cílem těchto služeb je nejen sociální

prevence, ale především překonání nepříznivé sociální situace klienta, a potažmo také ochrana celé společnosti před vznikem sociálního vyloučení, které pak vede k následnému šíření dalších nežádoucích společenských jevů.⁵⁷

➤ **Azylový dům (§ 57)**

Zákon o sociálních službách definuje sociální službu azylový dům takto: „*Poskytuje pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.*“⁵⁸ „*Služba obsahuje poskytnutí nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při prosazování práv a zájmů, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Služba se poskytuje za úplatu*“⁵⁹

Maximální doba pobytu v azylovém domě je vymezena na rok a půl. Cílem pobytu v azylovém domě je poskytnutí bydlení a tím bezpečného zázemí pro rodinu s dětmi. Následně cílená snaha vyřešit nepříznivou situaci klientů a připravit je na samostatný život ve společnosti. Přípravou klientek na samostatný život se míní stabilizace finanční situace a osvojení určitých návyků a poznatků potřebných pro samostatný život.⁶⁰

➤ **Krizová pomoc (§ 60)**

Zákon o sociálních službách uvádí Krizovou pomoc jako: „*terénní, ambulantní nebo pobytovou službu na přechodnou dobu poskytovanou osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou situaci vlastními silami. Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto činnosti: a) poskytnutí ubytování, b) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, c) sociálně terapeutické činnosti, d) pomoc při uplatňování práv,*

⁵⁷[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

⁵⁸zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách §57 [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁵⁹VESELÁ, Jana. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: zdravotně znevýhodněná rodina, aneb, klopýtání životem* str. 45-46

⁶⁰[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.kolpingpraha.cz/data/vyrocní_zprava_2010.pdf, str. 10

*oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Služba se poskytuje bezúplatně.*⁶¹

V kontextu Kolpingova domu je krizová pomoc poskytována ohroženým rodinám s dětmi, slouží k tomu samostatný krizový byt. Pomoc je poskytována po dobu jednoho týdne spolu s potravinovou pomocí, hygienickými potřebami a oblečením. Během tohoto pobytu by se klientka měla pokusit o řešení své situace - o to kam půjde po ukončení krizové pomoci, o zajištění stabilnějšího bydlení. Má k tomu k dispozici internet a pomoc zaměstnanců Kolpingova domu. Případně prostředky na cestu, které ji pomáhají obstarat zaměstnanci azylového domu.

➤ Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

V zákoně o sociálních službách jsou Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi formulovány jako: *„služby poskytované rodině s dítětem, jehož vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.“*⁶² *„Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.“*⁶³

Do této části činnosti azylového domu spadají mj. tréninkové byty. Program tréninkového bytu obsahuje výše zmiňované Sociálně aktivizační služby. Tento plán je nabídnut pouze klientkám, které se za dobu pobytu v azylovém domě výrazně zlepšily v péči o dítě a domácnost, jsou samostatnější, avšak stojí o další podporu. Je to přechodový článek mezi azylovým domem a podnájmem a dalším, již zcela samostatným bydlením. Služba je bezplatná, klientky jsou ale povinné platit měsíčně nájem a poplatky spojené s energiemi. K dispozici jsou pro rodiny 3 tréninkové byty. S uživatelem je uzavřena písemná smlouva. Posláním této

⁶¹zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách §60 [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁶²zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách §65 [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁶³VESELÁ, Jana. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: zdravotně znevýhodněná rodina, aneb, klopýtání životem* str. 45-47

služby je podpora samostatnosti a odpovědnosti klienta, cílem pak upevnit návyky získané v azylovém domě, poskytnout dlouhodobé bydlení a vytvořit vhodné předpoklady pro vstup klientky na pracovní trh.⁶⁴

Součástí všech výše zmíněných služeb je i bezplatné základní sociálně-právní poradenství. S klientkami se nejčastěji v praxi řeší jejich existenční problémy např. nedostatečné či žádné příjmy, dále velmi častá otázka dluhů a zadlužení, snahou je dluhy v průběhu pobytu v azylovém domě eliminovat. Klientky se za dobu pobytu snaží najít práci a výrazně tak zlepšit svou finanční situaci.⁶⁵

3.2. Charakteristika zařízení Kolpingova domu v Praze

Kolpingův dům v Pražských Kobylisích je zařízení, které poskytuje několik sociálních služeb ohroženým rodinám. Pro účel této práce budu však popisovat detailně pouze sociální službu azylový dům. Matoušek takové zařízení popisuje ve svém slovníku sociální práce takto: „*Jedná se o zařízení pro ubytování matek s malými dětmi (v ČR do 3 let), které se dostaly do tak nepříznivé situace, že by bez náhradního ubytování nebyly schopny vychovávat svoje dítě. Azylový dům tohoto typu poskytuje matce a dítěti (dětem) samostatnou místnost s kuchyňským koutem, někdy i s dalším vybavením. Matky někdy vyžadují podporu a instruktáž při výchově dětí. Azylové domy pro matky s dětmi obvykle poskytují matkám systematické poradenství, někdy i terapeutické programy. Za pobyt matka platí část reálných nákladů. Přístup návštěv do domu je regulován. V ČR jsou zřizovateli těchto zařízení církve, obce nebo orgány státu.*“⁶⁶

Kolpingův dům je financován primárně ze tří zdrojů: 1) z veřejných zdrojů, jakými jsou státní dotace a granty, 2) ze soukromých zdrojů, jako jsou dary z firem a 3) z prostředků získaných vlastní činností, konkrétně poplatky za sociální službu azylový dům, výnosy z veřejných sbírek a nájemné

⁶⁴[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz>

⁶⁵[cit. dne 24. 4. 2012] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/?socialni-sluzby>

⁶⁶MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce* str. 33

z tréninkových bytů. V čele této neziskové organizace stojí ředitel, jmenovaný předsedou spolku Kolpingova díla.⁶⁷

Nynější pracovní tým azylového domu se skládá z třinácti osob. Jsou jimi ředitel, tři sociální pracovníce, fundraiser, dvě lektorky pro nácvik praktických činností, psychoterapeutka, hospodyně, domovnice, údržbář, supervizor, pracovníce pro videotrénink. Tito pracovníci jsou klientkám k dispozici pravidelně každý týden. Do zařízení docházejí i externisté, těmi jsou psychoterapeut, supervizor, účetní, dobrovolníci a studenti na praxi.

Objekt Kolpingova domu v Bohnicích má hlavní třípodlažní budovu, přilehlý dvůr a zahradu. Celkem je v azylovém domě sedm samostatných bytových jednotek s vlastním sociálním zařízením. Klientkám je k dispozici prádelna, společná hala, kuchyň a zahrada s dvorem. Sociální služba azylového domu je zpoplatněna, poplatek činí 90 Kč/den za dospělého uživatele a 50 Kč/den za dítě.⁶⁸

3.3. Poslání a cíle zařízení

Kolpingova rodina je křesťanská organizace, která také vychází z křesťanských hodnot — s uživateli sociální služby jedná s úctou, posiluje jejich vědomí vlastní hodnoty a důstojnosti, podporuje klienty v zodpovědném přístupu k životu, podporuje jejich osobní růst, rozvoj a samostatnost. Sociální služby jsou poskytovány bez rozdílu státní, náboženské nebo rasové příslušnosti.

Pracovníci Kolpingova domu pomáhají uživatelům v porozumění potřebám dětí. Azylový dům spolupracuje na řešení celé situace v případě podezření na týrání dětí ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a policií. Pravidla soužití v azylovém domě upravuje domácí řád, který stanovuje povinnosti klientů a zároveň respektuje lidskou důstojnost a základní lidská práva.⁶⁹

⁶⁷[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

⁶⁸[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/>

⁶⁹[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/cs/socialni-sluzby/>

Obečným posláním je pomoc ohroženým rodinám v širším měřítku. Konkrétním cílem této nestátní neziskové organizace je naplnění odkazu Adolfa Kolpinga a především poskytování ubytování a další podpory matkám a dětem. Zároveň usiluje o vytváření vhodných podmínek pro překonání nepříznivé sociální situace rodiny zvyšováním kvality jejího života. Hlavním záměrem tohoto zařízení je posílení zdravé funkce u ohrožených rodin, dále stabilizace sociální a finanční situace uživatelů a jejich návrat do běžné společnosti. Toho je dosahováno posílením kompetencí pro řešení v oblasti rodičovských, finančních či bytových problémů.⁷⁰

Cíle sociálního zařízení jsou následující: aktivní řešení existenčních problémů ve spolupráci s klientkou a její aktivitou, podpora a rozvoj sociálních a rodičovských kompetencí, podpora dobré komunikace klientky s dítětem i okolím, tak aby získala potřebnou jistotu a soběstačnost ve svém vystupování v běžných situacích. Hlavní snahou je příprava na samostatný život po odchodu z azylového domu, tj. v běžném sociálním prostředí. Zároveň Kolpingův dům usiluje o to, aby si klientky zvyšovaly svou kvalifikaci formou kurzů celoživotního vzdělávání a zlepšovaly tak své vyhlídky pro uplatnění na trhu.⁷¹

Prostřednictvím poskytování dočasného ubytování, sociálně právního poradenství a vytváření vhodných podmínek podporujících sociální dovednosti a kompetence rodičů předchází Kolpingův dům sociálnímu vyloučení rodin.⁷²

3.4. Cílová skupina

Služby azylového domu jsou určeny, pro rodiny s dětmi (tím se rozumí převážně osamělé matky s dětmi, ale i celé rodiny) v nepříznivé životní situaci, které nemají potřebné rodinné zázemí a zkušenosti potřebné ke zvládnutí vedení vlastní domácnosti a péče o děti. Klientkami azylového domu jsou nejčastěji matky

⁷⁰[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

⁷¹[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

⁷²[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/?zakladni-informace>

s dětmi do 4 let, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci, s trvalým pobytem na území Prahy.⁷³

V řadě případů bývají klientky velmi mladé nebo psychicky nezralé, pocházející z rizikového rodinného prostředí nebo zcela bez rodinného zázemí, často s fyzickým či mentálním handicapem. Mnohdy žijí rizikovým způsobem života. Společným znakem klientek na druhou stranu bývá opravdový zájem své dítě vychovávat a vytvořit mu příznivější životní podmínky, než měly ony samy.⁷⁴

Zkušenosti pracovníků potvrzují, že mezi nejčastěji řešenými problémy se objevují:

- existenční potíže (celkově nestabilní riziková sociální situace, klientky bez vzdělání, práce, ubytování, dostačujících příjmů na obživu a ubytování)
- peněžité dluhy (nízký příjem, chybějící dovednosti hospodařit s vlastními penězi)
- dále soudy a s nimi spojené případné dluhy (výživné, náklady na rozvodové řízení)
- svěřením dítěte do péče, soudní dohled nad dítětem
- bytové podmínky
- partnerské záležitosti (rizikový, závislý partner, partner s trestnou činností či agresivní, spory o dítě, neplacení výživného)
- vztahové problémy obecně (s rodinou, s ostatními klientkami azylového domu)
- zdravotní problémy klientek a jejich dětí
- problémy s výchovou (obzvláště chybí-li v anamnéze klientky dobré rodičovské vzory, informace o vývoji a potřebách dítěte)
- psychické problémy jako duševní nevyrovnanost, nezralost, nedostatek sebevědomí, psychické onemocnění.⁷⁵

⁷³[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

⁷⁴[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

⁷⁵[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

Předpokladem pobytu je úspěšné absolvování výběrového řízení, během kterého sociální pracovnice s žadatelkou vede pohovor, a společně zjišťují, zda žadatelka splňuje všechna kritéria pro nástup do služby azylového domu. Za určitých podmínek je zde možné ubytovat i partnery klientek.

3.5. Principy a zásady činnosti

Azylový dům pro matky s dětmi s programem nabízí pomoc při péči o dítě a domácnost, a také školení ke zvýšení finanční gramotnosti. Při spolupráci s klientkami je využíváno těchto postupů: respekt k sebeurčení klientky, aktivace, podpora, přiměřené tempo, posilování, rozvoj a předávání kompetencí.⁷⁶

Klientky Kolpingova domu jsou povinny důsledně dodržovat domácí řád. Verbální nebo fyzická agrese je v komunikaci nejen se zaměstnanci azylového domu nepřijatelná. Mají také určité povinnosti, které musí pravidelně vykonávat - podílí se na údržbě domu, vykonávají úklidové služby (například úklid haly, společné kuchyně nebo dětského koutku). Jednou týdně se setkávají se sociální pracovníci, se kterou pracují na svém individuálním plánu a jeho plnění.

Dále probíhá v Kolpingově domě jednou týdně technickoorganizační porada a komunita, během které se řeší vztahy mezi obyvateli domu, možná nespokojenost nebo technické záležitosti ohledně chodu domu. Na oplátku je klientkám poskytnuta celá řada podpůrných aktivit, které jim pomáhají rozvíjet se v oblastech, ve kterých zatím nevyvíkají.

Shrnutí

Z výše uvedených informací o Kolpingově domě vyplývá — poskytuje tři sociální služby: krizovou pomoc, azylový dům a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Jeho Obecným posláním je pomoc ohroženým rodinám. Cílovou

⁷⁶[cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>

skupinou jsou matky samoživitelky, které bývají v řadě případů nezralé, bez zkušeností, rodinného zázemí atd.

Sociální služba azylový dům pracuje s programem určeným pro rodiče s dětmi do 4 let, kteří mají pobyt na území Prahy. Cílem pobytu v azylovém domě je poskytnutí bydlení a tím i bezpečného zázemí pro rodinu s dětmi. Hlavním principem, se kterým se v azylovém domě pracuje: podpora a poskytnutí rodinného zázemí. Pracovníci se snaží naučit klientky potřebným dovednostem, které jsou aplikovatelné v jejich vlastním životě. Tím se mohou dostat z těžké sociální situace samy.

Zkušenosti pracovníků potvrzují fakt, že vedení a podpora klientek azylového domu působí i jako prevence sociálního vyloučení. Cílem těchto služeb je primárně překonání nepříznivé situace klientky, dále také sociální prevence a s tím spojená ochrana celé společnosti před vznikem sociálního vyloučení a tím i následné šíření nežádoucích jevů ve společnosti.

S klientkami v Kolpingově domě se pracuje v návaznosti na principy práce Adolfa Kolpinga, s respektem a přijetím. Pracovníci Kolpingova domu se snaží klientkám poskytnout podporu, naději i pomoc s problémy se kterými si nevědí rady.

4. Kolpingovy principy v praxi

Tato poslední kapitola je věnována primárně faktické práci s rodinou. Kolpingův dům využívá pro podporu rodin program zaměřený na osobní rozvoj a růst klientek. Tento program vychází z konkrétních principů práce Adolfa Kolpinga. V dnešní podobě jsou tyto principy shodné se sociálně aktivizačními službami pro rodiny s dětmi (dále jen SAS). Služby SAS jsou primárně poskytovány v tréninkových bytech Kolpingovy rodiny, nicméně jak je patrné z následujícího výčtu aktivit pro klientky azylového domu, můžeme jejich jistou podobu nalézt i tam.

4.1. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jako prevence

Špatná situace rodiny působí negativně na všechny její členy, včetně dětí, proto by měla být vnímána i jako nezanedbatelný zdroj stresu. Řešením v takové situaci mohou být sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (dále jen SAS), které významně snižují rizika odebrání dítěte z rodiny, a tím významně přispívají ke snížení možné deprivace dítěte při jeho případném umístění do zařízení s ústavní výchovou.⁷⁷

V § 30 vyhlášky 505/2006 Sb., k provádění zákona o sociálních službách je uvedeno, že tyto služby slouží i jako prevence sociálního vyloučení, tím že podporují udržení sociálních schopností a dovedností. Napomáhají opětovnému začleňování osob do společnosti. Ve službách SAS můžeme nalézt potřebnou intervenci při obnově a upevňování vztahů v rodině. Konkrétními kroky je nácvik rodičovského chování (kompetencí) včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti. Dalším významným cílem těchto služeb je pomoc s uplatňování práv klienta v jednání s úřady.⁷⁸

Jak již bylo zmíněno výše, hlavní metodou práce Adolfa Kolpinga s ohroženými rodinami bylo učení a osobní růst klientů — a tím také jejich zpětné zapojení do společnosti. Konkrétně se snažil naučit ohrožené rodiny praktickým věcem (například tomu, aby dokázaly sami hospodařit s financemi). Domníval se totiž, že pokud tito lidé naučí potřebným dovednostem, ve kterých nevynechají, dokážou se sami dostat z nepříznivé životní situace.

Tak i v současné době v azylovém domě pro matky s dětmi pracují důsledně s odkazem Adolfa Kolpinga. Ke klientkám přistupují s respektem a přijetím. Pracovníci azylového domu se snaží posílit kompetence klientek v oblastech péče a výchovy dítěte, vedení domácnosti anebo hospodaření. Využívají k tomu následující metody — nejprve posuzují chod domácnosti, z toho jsou patrné oblasti intervence. V dalším kroku sestavují s klientkou individuální plán.

⁷⁷BECHYŇOVÁ, Věra a KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny str.51*

⁷⁸Vyhláška 505/2006 Sb., k provádění zákona o sociálních službách [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska_505-2006.pdf

A v posledním na něm společně pracují. Během tohoto procesu si klientka osvojuje potřebné dovednosti tím, že je vykonává.

4.2. Monitoring v rodině

Tato podkapitola je věnována posuzování chodu domácnosti a péče o dítě. Monitoring se provádí pouze v sociální službě - azylový dům. Kritéria posuzování mohou být však odlišná, neboť: „rizika, která dítě ohrožují potenciálně, si rodič někdy neuvědomuje kvůli vlastním zkušenostem z dětství, které ovlivňují jeho vnímání, co je běžné a co ne.“⁷⁹ Problematické z tohoto pohledu je i stanovení normy, která slouží jako východisko pro hodnocení a diagnostiku, je jakýmsi opěrným bodem vůči kterému můžeme porovnávat situaci.

Pojem monitoring v tomto kontextu označuje mapování situace rodiny, je založen na pravidelných návštěvách v přirozeném prostředí rodiny. Získáváme při něm potřebné informace o rodině a provádíme ho cíleně v zájmu rozpoznání potřeb klienta. Získané informace nám následně slouží jako důležitý podklad pro individuální plánování zaměřené na potřeby klienta.

Sociální šetření klientčiny situace je prováděno již před nástupem do azylového domu, a to při pohovoru se sociální pracovníci. Díky tomuto šetření je patrné, zda zájemkyně o sociální službu spadá do cílové skupiny azylového domu. Po nástupu do azylového domu je první tři měsíce prováděn právě zmiňovaný monitoring rodiny, který objasní, zda v rodině vše funguje jak má, popřípadě napoví, na co se zaměřit. Mapování probíhá průběžně a s vědomím rodiny.

Cílem tohoto mapování je rozpoznání potřeb nejen klientky, ale celé rodiny. V případě nedostatečných kompetencí ze strany klientky je jí nabídnuta pomoc v podobě spolupráce s lektorkou pro nácvik praktických činností, a následně je společně sestaven individuální plán pomoci. Jedná se o svépomoc, tím že se klientka učí za asistence pracovníků Kolpingova domu cíleně zdokonalovat ve svých nedostatcích v oblasti péče o dítě, domácnost nebo finanční gramotnosti.

⁷⁹BECHYŇOVÁ, Věra a KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny* str. 56

Pakliže matka odmítne nabízenou pomoc, je upozorněna na možné následky v případě jejího selhání. Azylový dům úzce spolupracuje s orgánem sociálně právní ochrany dětí.

Při hodnocení situace klientky je využito zejména nástrojů, pozorování a rozhovoru. Významným faktorem je uvážlivé hodnocení informací o rodině. Při provádění monitoringu je důraz rovněž kladen na srozumitelnost, hodnocení situace klientky bez předsudků, slušné chování, vstřícnost a zájem o osobu klientky, respektování soukromí a v neposlední řadě také informovanost klientek — tomu proč si sociální pracovnice získané informace zapisuje a jak s nimi bude dále nakládat.

Sociální pracovnice se snaží získat informace o rodině klientky v celém kontextu a vzájemných souvislostech. Rovněž ji zajímá, jak svojí situaci hodnotí sama klientka Klíčové při posuzování situace v rodině je daný stav popsat nikoli hodnotit.⁸⁰

4.3. Individuální plánování a motivace

V průběhu své praxe v azylovém domě jsem pozorovala účinné modely komunikace s klientkami, které se pokusím v následujícím odstavci zběžně popsat. Ze zákona o sociálních službách jasně vyplývá povinnost s klientem vytvářet a průběžně pracovat na individuálním plánu plnění sociální služby. Toto kritérium kvalitní sociální služby nalezneme ve standartu č.5 s názvem Individuální plánování průběhu sociální služby. Individuální plánování vychází z předpokladu jasně definovaného obsahu sociální služby a její cílové skupiny. Z toho je patrné, že pomoc vykonávána prostřednictvím dané sociální služby by měla vycházet výhradně z individuálních potřeb klienta.⁸¹

Z toho důvodu je nutné věnovat zvláštní pozornost motivaci a oceňování klienta. Již zmíněná motivace a oceňování jsou pro nás dobrými vodítky v průběžném

⁸⁰CHLOUPKOVÁ, Soňa. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z* str. 57-64

⁸¹ČÁMSKÝ, Pavel, SEMBDNER, Jan a KRUTILOVÁ, Dagmar. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi* str.140

plnění individuálního plánu. Pozitivní komunikace s druhou stranou, totiž motivuje k žádoucímu chování více nežli časté kritizování a neustálé hledání chyb. Tento způsob komunikace je efektivnější, protože neuzavírá komunikační cestu ke klientce, právě naopak. Z toho důvodu je dobré brát v potaz i emoce, protože se jim sociální pracovníce nevyhnou v přímé komunikaci s lidmi.

Je evidentní, že empatická reakce a snaha porozumět druhým podporuje efektivní komunikaci. Potvrzuje se, že upřímné ocenění toho, když se klientce podaří dosáhnout vytyčeného cíle, je důkazem zájmu, a má to bezpochyby žádoucí účinky na budování pozitivních vztahů s klientkou. Porozumění a podpora pronesením věty: „Pokračujte takhle dál, děláte to dobře.“ je dalším vodítkem k vytvoření dobře fungujícího profesního vztahu mezi sociální pracovnící a klientkou.⁸² Sociální pracovníce se tím snaží klientce ukázat, že věci se v dané oblasti posunuly k lepšímu díky její vlastní aktivitě. Dává klientce prostor ke spoluúčasti na řešení problému, a tím také na její autonomii rozhodovat o svojí situaci. Upozorňuje ji na fakt, že se něco nestane samo od sebe.⁸³

4.4. Vedení domácnosti

Provoz domácnosti lze rozdělit do několika oblastí: údržba a úklid domácnosti, praní prádla, nákupy, vaření, výchova dětí, hospodaření s financemi, organizace volného času. Dobré fungování domácnosti je obvykle založeno na předpokladu, že alespoň jeden člen v určité míře a kvalitě tuto úlohu zastává, tedy konkrétně opatří, co je potřeba. Pro většinu domácností je její fungování určeno zvyklostmi. Podíl muže a ženy v péči o domácnost zůstává však v mnoha případech nadále nevyrovnaný. Ve většině společností stále připadá zodpovědnost za péči o domácnost výhradně ženám.⁸⁴ Za způsobilost ke zvládnání péče o domácnost se

⁸²KOPŘIVA, Pavel et al. *Respektovat a být respektován* str. 219-266

⁸³BERG, Insoo Kim. *Posílení rodiny: základy krátké terapie zaměřené na řešení* str. 82

⁸⁴MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 53

považuje, když je klientka schopná uvařit teplé jídlo, zajistit si malý nákup, vykonávat běžné domácí práce, udržovat pořádek atd.⁸⁵

Ukáže-li se při monitoringu domácnosti, že klientka zanedbává pravidelný úklid a v bytě dlouhodobě neudrží pořádek, je s ní vypracován plán průběžného udržování domácnosti, a s tím spojené pravidelné úklidy bytu. K dispozici je jí lektorka nácviku praktických činností, která s ní vypracovaný plán projde a pomůže v prvních týdnech zrealizovat všechny činnosti. Společným cílem je tyto návyky pro klientku zautomatizovat.

4.4.1. Zdraví a výživa

Ohrožené rodiny těžko zajišťují svým členům vhodné podmínky pro udržení zdraví. Hlavními typy rizik ohrožujících zdraví u dospělých i dětí jsou nejčastěji: nevhodné nebo nedostatečné stravování, nedostačující úroveň hygieny, závislost na návykových látkách včetně nikotinu. Ukazuje se rovněž, že zdraví jedince nejvíce ovlivňuje způsob života a životní styl, který vede. Z toho důvodu jsou ohroženy i děti, neboť zdraví dětí úzce souvisí se zdravím rodičů. Rovněž situaci v rodině děti vnímají jako normu, nemají možnost srovnání.

Rozhodující význam na obstarávání výživy v rodině má zpravidla matka, tím že zajišťuje pro rodinu potraviny. Vzájemný vztah mezi kvalitou stravování a vzděláním matky lze vysvětlit tím, že matka s vyšším vzděláním má přístup k informacím o zdravém stravování, a také je při přípravě pokrmů pro rodinu aplikuje.⁸⁶

Proto je sklon rodin s nízkými příjmy nakupovat nejlevnější potraviny bez ohledu na doporučení zdravého stravování u dětí a dospělých poměrně častý. V nákupních vozících těchto rodin často chybí mléčné výrobky, ovoce a zelenina, kvalitní masné výrobky. Problém může nastat i v tom, že děti dostávají nevhodné potraviny neúměrné jejich věku. Kvalita jídla má významný podíl na vývoj a růst

⁸⁵CHLOUPKOVÁ, Soňa. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z* str. 68

⁸⁶MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 71-75

dětského těla a psychiky. Rozbor jídelníčku ukazuje největší zastoupení nekvalitních uzenin tj. levných salámů, a také velký podíl výrobků z mouky.⁸⁷

Příčina může být v tom, že informacím o složení výrobků rodina nepřikládá takový význam, nepovažuje je za důležité, nebo nemá v této oblasti dostatečný přehled. V Kolpingově domě zařadili do programu přímou účast pracovníků. Ti v úvodu sestavují s klientkami přehled jídel, které rodina za týden snědla. Následně plánují týdenní jídelníček, a tomu odpovídající nákupní seznam. Patříčnou intervencí je v tomto ohledu také kurz vaření a pečení, který probíhá v azylovém domě každý týden. Tam se klientky učí vařit jednoduchá, levná, avšak zdravá jídla, nakupovat výživově hodnotné potraviny pro pestrý jídelníček rodiny atd.

Azylový dům využívá ve své činnosti také pomoc z tzv. potravinové banky. Do potravinové banky přispívají dárci potravinami, může jít o zemědělské přebytky nebo také potraviny, které jsou před vypršením doby trvanlivosti. Jedná se například o pečivo, mouku, luštěniny a jiné. Cílem potravinové banky je zamezit plýtvání potravinami a rovněž pomoc. Klientky Kolpingova domu využívají této pomoci každý týden. Slouží k jejich běžné spotřebě, nebo se z těchto potravin učí vařit či péct.

Do oblasti kompetencí výživy spadá rovněž i schopnost klientek podávat dítěti pravidelně přiměřenou, výživnou stravu úměrnou k jeho věku (například mléčné výrobky, dostatek vitamínů, pravidelně vařenou stravu atd.). V oblasti zdraví se posuzuje pravidelné zajišťování hygieny u dětí. To, jak klientky vedou děti k hygienickým návykům (například k mytím rukou, čistěním zubů aj.). Zda klientky oblékají děti s ohledem na počasí a zda má dítě dostatek oblečení odpovídající jeho věku, pohlaví atd. Rovněž se hodnotí i schopnost klientek rozpoznat fyzické zdraví u dětí (například jsou-li nachlazené, mají horečku, střevní potíže atd.) a patřičná reakce na tento stav. V případě nedostatků v této oblasti se s klientkami pracuje. Zkušenosti pracovníků azylového domu ukazují to, že neznalost klientek v této oblasti péče o dítě je způsobena nedostatkem

⁸⁷MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 59

informací z primární rodiny klientek. Nápravou je v tomto případě poskytnutí informací a podpora.

4.4.2. Výchova a péče o děti

Do Kolpingova domu často přicházejí matky, které mají v rodinné anamnéze špatné rodičovské vzory. Nevědí tedy, jak by měly vychovávat svoje děti, mnohdy jim také chybí potřebné informace, jak o dítě správně pečovat. Ukazuje se však, že motivací matek změnit tyto zažitě vzorce je opravdový zájem své dítě vychovávat a vytvořit mu příznivější životní podmínky. Aby mohly pečovat o své děti samy, je třeba vybavit je chybějícími dovednostmi a podporou.

Během prvních let života dítěte je výchova v rodině stěžejní. Je nenahraditelnou z toho důvodu, že dítě nemůže získat pocit jistoty bez úzkého, jistého vztahu s pečující osobou.⁸⁸ Prostřednictvím výchovy si dítě rovněž osvojuje žádoucí postoje, hodnotovou orientaci a dovednosti, utváří se významná část dětské osobnosti. Je obecně známo, že dítě se učí nápodobou dospělých. Výchova dětí je výchozí bod pro utváření jejich budoucích vzorců chování.

Pokud je výchova narušena, dítě přichází o tyto zkušenosti, a nedokáže poté aplikovat žádoucí dovednosti v péči o své vlastní děti. Prakticky řečeno jde o tendenci opakovat chyby rodičů, opakování těch vzorů, které byly v původní rodině.⁸⁹ „*Děti potřebují milující péči rodičů či jiného základního pečovatele, aby se mohly zdravě vyvíjet po emocionální, psychologické i fyzické stránce.*“⁹⁰

Rodiče, kteří objektivně nezvládají výchovu a péči o své potomky, mají možnost využít pomoci lektorek pro nácvik praktických činností. Hlavním záměrem je pomoci klientce s identifikací její role matky. Tyto služby jsou realizovány formou pravidelných konzultací. Jednou z dovedností je například to, že matka je schopna pro sebe i dítě vybrat oblečení a obutí přiměřené počasí a okolnostem.

⁸⁸MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce* str. 183

⁸⁹ZELÉNÁ, Martina a KLÉGROVÁ, Alžběta. *Podpora rodiny* str. 27

⁹⁰CHMELAR, Tomáš, ed., MATOUŠEK, Oldřich, ed. a PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23. 5. 2008* str. 70

Komunikace v rodině probíhá pomocí interakce mezi jejími jednotlivými členy. Způsob komunikace úzce ovlivňuje vztahy v rodině. Pro harmonické vztahy v rodině je důležitá jasná komunikace, přiměřené emoce, a v neposlední řadě také přiměřená míra naslouchání a svěřování. Z tohoto výčtu vyplývá, že pokud je narušena komunikace, jsou také narušeny vztahy v rodině.⁹¹

Užitečným nástrojem pro oblast narušené komunikace v rodině je videotrénink interakcí. Vzájemná komunikace je důležitým aspektem vztahů mezi rodiči a dětmi. Pokud však nefunguje, tak jak by měla, může přispívat k řadě konfliktů. Rodiče pak mnohdy nevědí, co si s dítětem počít, a reagují proto nepřiměřeným způsobem.⁹²

Videotrénink interakcí

V Kolpingově domě se v tomto ohledu osvědčila technika Videotrénink interakcí. Uvádí se, že metoda Videotrénink interakcí (dále jen VTI) má svůj původ v Nizozemsku v osmdesátých letech 20. století. VTI je krátkodobá, intenzivní forma pomoci, která slouží k podpoře a rozvoji komunikace nebo k jejímu obnovení, pokud je nefunkční. Do České republiky se tato technika dostala v roce 1993, primárně se jí věnuje nevládní organizace SPIN. VTI funguje na principu práce s rodinou v jejím přirozeném prostředí, využívá momentu tady a teď, tato technika je zaměřen na krátkodobě dosažitelné cíle orientované na přání klientů.

Základními nástroji je videozáznam a následný rozhovor s klienty nad výstupy ze záznamu, důraz je kladen na pozitivně formulovanou zpětnou vazbu, jsou vyzdvihovány pozitivní momenty namísto problémů. Klíčové je nabízení řešení problému oproti kompenzování nedostatků. V centru techniky VTI nestojí problémové dítě jako nositel problému, ale pracuje se s celou rodinou. Záměrem VTI je zvyšování pozitivních vazeb a vztahu mezi rodiči a dětmi, snaží se nahradit negativní komunikační vzorce funkčním kontaktem s dítětem.⁹³ „*Hlavním prvkem*

⁹¹MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče* str. 89-90

⁹²ŠPILÁČKOVÁ, Marie a NEDOMOVÁ, Eva. *Úkolově orientovaný přístup v sociální práci* str. 83

⁹³MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce* str. 231-249

VTI je videozáznam běžných situací, nejdůležitější částí práce s klientem je pak rozhovor s klientem nad vybranými úseky toho záznamu.“⁹⁴ K problémům, které mohou být VTI úspěšně řešeny, patří výchovné problémy, hyperaktivita dítěte, sourozenecké problémy, nadměrný pláč dítěte, neschopnost navazovat kontakty.⁹⁵

Výše uvedené pak můžeme shrnout takto: Objeví-li se komunikační problém ve vztahu rodiče a dítěte, konkrétně v chování dítěte a jeho zvládnání, hledání řešení může spočívat ve využití VTI. Videotrenér po dohodě s rodinou natočí v jejím přirozeném prostředí, tedy doma, běžnou situaci vzájemné komunikace. Společně s klienty pak analyzuje natočený záznam. Nikoliv však celý, ale pouze trenérem předem vybraný materiál, který zachycuje pozitivní komunikaci mezi rodičem a dítětem. Na záznamu se pak společně snaží najít situace, kdy dítě s dospělým (obvykle matkou) spolupracuje. Rozebírají spolu, jak klientka situaci rozumí, co se odehrává ve vztahu k dítěti, co v situaci ona sama i dítě prožívá.

Společné závěry jsou následně využity a aplikovány v budoucí komunikaci matky a dítěte, proto je důležité, aby klientka získaným informacím správně porozuměla.⁹⁶ K porozumění některých procesů mezi dítětem a matkou nám mohou dopomoci techniky kontaktního rodičovství, které: „*znamená naučit se vnímat podmínky dítěte a správně na ně reagovat.*“⁹⁷

4.4.3. Finanční hospodaření

Do popředí zájmu se v posledních letech dostává problematika zadlužení rodin. Podle analýz České národní banky roste zadluženost nejen u nízkopříjmových domácností. Splácení těchto dluhů poté představuje značnou zátěž pro rodiny.

⁹⁴MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce* str. 231

⁹⁵MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce* str. 235-249

⁹⁶MERVARTOVÁ, Jana a kol. *Projekt Komplexní vzdělávání pracovníků ÚSP: vzdělávání pracovníků ÚSP metodou videotréninku interakcí* str. 17

⁹⁷SEARS, William a SEARS, Martha. *Kontaktní rodičovství: rozumná cesta k pochopení a výchově dětí* str. 13

Prevenčí je v této oblasti podpora finanční gramotnosti celé společnosti, především u rodin s nízkými příjmy.⁹⁸

Jak již bylo řečeno, v řadě případů jsou klientky Kolpingova domu bez příjmu na obživu a ubytování, s peněžními dluhy, s celkově malým příjmem nebo chybějící dovedností hospodařit. Z tohoto důvodu je do programu azylového domu cíleně zařazeno finanční hospodaření, a tím i snaha zlepšit situaci klientky. Riziko dalšího zadlužování rodiny lze snížit účinným plánováním rodinného rozpočtu. Matka si nemusí být vědoma všech svých možností jak účinně hospodařit. Nemusí mít přehled ani o tom, za jaké položky měsíčně utrácí peníze určené na provoz domácnosti.

Z toho důvodu se klientky učí efektivnímu hospodaření s financemi tak, aby měly pro sebe a svoje dítě dostatek na základní potraviny, hygienické potřeby, ošacení, léky, uhrazení nákladů na bydlení, případně splacení dluhů. Klientky si sepisují podrobný seznam položek, za které měsíčně utrácí.

Seznam nutných výdajů:

- náklady na bydlení
- poplatky za telefon, televizi, rozhlas
- potraviny
- léky, zdravotní péče
- doprava (jízdenky)
- drogerie (například hygienické potřeby, čisticí prostředky, pleny atd.)
- vytváření rezervy

Učí se měsíčně počítat s penězi, které právě teď reálně mají, ne s těmi co by měly či mohly mít. Rovněž si pravidelně zapisují, kolik peněz měly na začátku měsíce, za co je utratily a s kolika aktuálně disponují. Učí se rozvrhnout si finance a útratu tak, aby vše neutratily během jediného dne. Maminky se učí odkládat si nějaké peníze stranou, vytvářet si rezervu pro případ nenadálých výdajů. Taková finanční

⁹⁸MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče* str. 84-85

rezerva jim je prospěšná i po odchodu z azylového domu, může sloužit jako záloha na první nájem atd.

Další výdaje jako cigarety, alkohol, nové oblečení jsou hodnoceny jako nadstandartní. Ideálním výstupem této intervence je stav, kdy se rodina naučila průběžně pokrývat výdaje za základní potřeby, zároveň splácí řádně své dluhy, a pokud je to možné odkládá si i nějaké peníze stranou, pro případ nenadálých výdajů.⁹⁹

Hranice mezi nezbytnými položkami na seznamu a těmi nadstandartními jsou pro zadluženou rodinu a sociálního pracovníka rozdílné. Proto není žádoucí na rodinu tlačit. K přehledu měsíčních výdajů používá azylový dům i různé publikace, například z materiálu „dluhového desatera“ se klientky učí následující:¹⁰⁰

- kupovat zboží, které odpovídá potřebám klientek (není důležitá značka nýbrž kvalita)
- po odečtení všech nákladů by mělo klientkám zbýt 20% z příjmu (jako rezerva na neočekávané výdaje)
- nepodepisovat žádnou smlouvu pokud jí nerozumí

4.5. Praktické využití přístupů v řešení konkrétního případu

Paní Eliška přišla do azylového domu se svými dětmi teprve nedávno. V jejím případě bylo využito těchto konkrétních postupů. Během monitoringu v rodině se ukázalo, že klientka má nedostatky v oblastech vedení domácnosti, finančního hospodaření a výchovy a péče o děti. Na základě tohoto zjištění ji byla navrhována spolupráce s lektorkou pro nácvik praktických dovedností. Lektorka se s paní Eliškou zaměřila na kompetence v oblasti vedení domácnosti a stravování, poskytla ji potřebné informace a vše názorně ukázala. Vysvětlila ji význam zdravé

⁹⁹MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese* str. 54-58

¹⁰⁰MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče* str. 86

strany pro vývoj dětí i dospělých. Za krátký čas se v této oblasti dostavilo zlepšení.

Dalším krokem byla intervence ve způsobu komunikace celé rodiny. Jak se ukázalo, paní Eliška měla se svými dětmi velmi hezký vztah, nicméně starala se o ně sama. A to se také projevilo ve vyhocených případech tím, že děti neúměrně fyzicky trestala. Děti naopak reagovaly na nedostatek pozornosti nadměrným pláčem a to zvyšovalo nátlak na klientku. Paní Eliška byla přátelsky upozorněna na to, že není možné takto nepřiměřeně trestat děti. Byla ji nabídnuta pomoc v podobě metody VTI a hlídání dětí, aby si o celé věci mohla promluvit se sociální pracovnící případně i psychoterapeutkou.

Rovněž byla upozorněna na to, že fyzické trestání je protiprávní akt a bude-li se dlouhodobě opakovat, je nutné z povinnosti takové chování ohlásit na orgán sociálně-právní ochrany dětí. Mimo tuto spolupráci se každý týden setkávala se sociální pracovnící, společně pracovaly a hodnotily plnění klientčina individuálního plánu. Zaměřily se také na snížení dluhů a vytváření finanční rezervy.

Shrnutí

Způsoby práce Adolfa Kolpinga s ohroženými rodinami se využívají dodnes například v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi. Neboť neuspokojivá sociální situace působí negativně na všechny členy rodiny, včetně dětí. Sociálně aktivizační služby slouží jako prevence sociálního vyloučení tím, že se snaží o zpětné zapojení klientů do společnosti. Tyto služby k tomu využívají následující postupy.

Po příchodu klientky do azylového domu je nejprve nutné rozpoznání jejich potřeb. Proto se provádí posuzování chodu domácnosti — monitoring. Při posuzování situace v rodině pracovníci daný stav pouze popisují, nehodnotí. Získané informace slouží pracovníkům Kolpingova domu jako podklad pro individuální plánování s klientkou. Motivace, plní důležitou funkci v práci s klientkou, posiluje její žádoucí chování.

Významnou součástí programu Kolpingova domu je učení. Prostřednictvím něho je totiž možné získat potřebné dovednosti či znalosti, které mohou zlepšit situaci klientky a tím i celé rodiny. Je zřejmé, že vedení a podpora ohrožených rodin v Kolpingově domě pracuje s konkrétními potřebami klientek a odkazuje na metody práce Adolfa Kolpinga. Oblasti intervence jsou výše zmiňované finanční hospodaření, zdraví a výživa, vedení domácnosti, výchova a péče o dítě.

Klientky se učí v kurzu vaření připravovat jednoduchá, levná avšak zdravá jídla, protože kvalita jídla má významný podíl na vývoji a růstu dětí. Snaží se pro děti připravovat pravidelně jídlo výživově úměrné jejich věku. Zajišťují u dětí pravidelnou hygienu. Vedou je k hygienickým návykům. Oblékají je s ohledem na počasí, jejich věk a pohlaví.

Klientkám, které mají nedostatky ve výchově dětí, nebo jim chybí potřebné informace jak správně o dítě pečovat, je nabídnuta pomoc. Dítě se učí nápodobou dospělých. Z toho důvodu je důležitá patřičná intervence v oblasti péče o dítě a výchovy. Prostřednictvím výchovy si dítě osvojuje žádoucí postoje, hodnotovou orientaci a dovednosti, utváří se významná část dětské osobnosti. Důležitým prvkem vztahů mezi rodiči a dětmi je vzájemná komunikace. Pokud však nefunguje tak, jak by měla, může přispívat k řadě konfliktů. V Kolpingově domě, jsou si tohoto faktu vědomi a pro nápravu narušené komunikace využívají techniky VTI.

Kolpingův dům se snaží snížit rizika zadlužení rodin tím, že učí klientky jak účinně hospodařit. Intervencí v tomto ohledu je snížení zadluženosti a podpora finanční gramotnosti, která současně slouží i jako prevence. Pracovníci vedou klientky k tomu, aby měly dostatek finančních prostředků na základní potraviny i hygienické potřeby pro sebe a svoje dítě, na ošacení, léky, uhrazení nákladů na bydlení, případné dluhy. Aby se klientky naučily průběžně pokrývat výdaje spojené se základními potřebami.

Závěr

Adolf Kolping si byl vědom významu rodiny už ve své době. Proto se snažil vytvořit pro tovaryše stejnou atmosféru a zázemí — jako v rodině. Jeho hlavními principy práce s ohroženými rodinami bylo učení, podpora, respekt a přijetí. Snažil se naučit tyto rodiny potřebným praktickým dovednostem tak, aby byly následně schopny se z nepříznivé sociální situace dostat samy. Usiloval o zpětné zapojení těchto lidí do společnosti.

Cílem této práce bylo představení Kolpingova díla a také reálné možnosti využití jeho principů v azylovém domě pro rodiny s dětmi. V práci jsem se zabývala převážně otázkami, co to konkrétně principy práce Adolfa Kolpinga jsou a také jaký je jejich skutečný přínos pro ohrožené rodiny s dětmi.

V minulosti se objevovali v České republice tendence nahradit kompetence nefunkčních rodin institucemi nebo státem. To však vedlo k tomu, že biologičtí rodiče necítili zodpovědnost za řešení svých problémů. Namísto řešení celé situace.

Z výše jmenovaného rovněž vyplývá i to, že dítě se učí nápodobou od dospělých, učí se základní dovednosti, přebírá vzorce chování, učí se řešit konflikty, reagovat na nečekané situace, vytváří si hodnotový systém, který později používá ve svém životě. Pokud je toto učení narušeno, dítě přichází o důležité zkušenosti a nedokáže je poté uplatnit ve vlastním životě. Má tendenci opakovat chyby svých rodičů. Z toho důvodu je pro zdravý vývoj dítěte důležité stabilní prostředí a stálá přítomnost citově angažovaných rodičů.

Zkušenosti pracovníků azylového domu upozorňují na to, že klientkám, které nevyvíkají v určitých oblastech péče o dítě a domácnost, chybí potřebné informace. Proto se ukazuje jako vhodná intervence náležitá podpora klientek a doplnění jejich chybějících dovedností. Ze zmíněného faktu vyplývá přínos principů Adolfa Kolpinga pro ohrožené rodiny s dětmi a také odkaz na metody jeho práce. A také ochrana celé společnosti před vznikem sociálního vyloučení a s tím spojeného šíření nežádoucích jevů.

Závěrem jsem ve své práci dospěla k přesvědčení, že vybavení klienta potřebnými (chybějícími) kompetencemi je z mého pohledu to nejlepší možné řešení jeho

problémů. Stávající práci lze rozšířit například o potřebné kompetence sociálních pracovníků při práci s ohroženými rodinami, popis kurzů podporující kompetence rodičů v oblastech péče o domácnost a výchovu dítěte, důvody opakující se anamnézy v rodině klienta.

Seznam pramenů

Seznam použité literatury:

1. BECHYŇOVÁ, Věra a KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7367-392-5.
2. BERG, Insoo Kim. *Posílení rodiny: základy krátké terapie zaměřené na řešení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 167 s. ISBN 978-80-262-0500-5.
3. CONZEMIUS, Victor. *Proroci a předchůdci*. Překlad Miloš Voplakal. 1. vyd. Praha: Zvon, 1997. 259 s., [22] s. obr. příl. ISBN 80-7113-220-9.
4. ČÁMSKÝ, Pavel, SEMBDNER, Jan a KRUTILOVÁ, Dagmar. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 263 s. ISBN 978-80-262-0027-7.
5. ČERNÁ, Milena, ed. a GRANJA, Monika, ed. *Udržet rodiny pohromadě*. Praha: [s. n.], 2010. 72 s. ISBN 978-80-260-7023-8.
6. *Čtvero vzorů křesťanského života: životopisné obrazy*. V Brně: Dědictví sv. Cyrilla a Metoděje, 1896. 488 s. Bibliotéka poučná a zábavná; č. 42, rok 1896.
7. FELDMANN, Christian. *Adolf Kolping: život naplněný solidaritou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 132 s. Osudy; sv. 47. ISBN 978-80-7195-669-3.
8. FELDMANN, Christian. *Adolph Kolping, towards a Christian society*. Nairobi, Kenya: Paulines Publications Africa, 1999. Challenge series (Nairobi, Kenya), 4. ISBN 9966214445.
9. FESTING, Heinrich. *Stretnutie s Adolphom Kolpingom*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2005. 146 s. ISBN 80-7165-529-5.

10. HANKE, Michael. *Das Kolpingwerk heute: lebendige Gemeinschaft; [Gemeinschaft auf dem Weg]*. Köln: Kolping-Verl, 1993. ISBN 3921425522.
11. HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2010. 66, 7 s. ISBN 978-80-7416-063-9.
12. HUTAŘ, Jan. *Sociální služby a pomoc v hmotné nouzi*. 1. vyd. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, 2007. 137 s. ISBN 978-80-903640-4-2.
13. CHLOUPKOVÁ, Soňa. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 119 s. ISBN 978-80-247-4678-4.
14. CHMELÁŘ, Tomáš, ed., MATOUŠEK, Oldřich, ed. a PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23. 5. 2008*. 1. vyd. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. 105 s. ISBN 978-80-254-2683-8
15. JOWITT, Maureen a Steve O'LOUGHLIN. *Social work with children and families*. Exeter: Learning Matters, 2005. ISBN 9781844450183.
16. KASANOVÁ, Anna a TOMKA, Milan. *Sociálna práca s rodinou: analýza prostredia - intervencia - sanácia*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 2009. 232 s. ISBN 978-80-7220-318-5
17. KOPŘIVA, Pavel et al. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. 286 s. ISBN 978-80-904030-0-0.
18. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 380 s. ISBN 80-7178-548-2.
19. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 171 s. ISBN 978-80-262-0697-2.

20. MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 183 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
21. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
22. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. Studijní texty; sv. 3. ISBN 80-86429-19-9.
23. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
24. MERVARTOVÁ, Jana a kol. *Projekt Komplexní vzdělávání pracovníků ÚSP: vzdělávání pracovníků ÚSP metodou videotréninku interakcí*. [Pardubice]: Pro Pardubický kraj vydala Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, 2005. 19 s. ISBN 80-86967-01-8.
25. SEARS, William a SEARS, Martha. *Kontaktní rodičovství: rozumná cesta k pochopení a výchově dětí*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2012. 288 s. ISBN 978-80-257-0597-1.
26. SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.
27. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
28. *Světová konference o rodině Praha 2007: Praha, 16.-19. května 2007 : sborník abstrakt = [The World Family Conference Prague 2007 : Prague, May 16-19, 2007 : book of abstracts]*. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-490-4.
29. ŠPILÁČKOVÁ, Marie a NEDOMOVÁ, Eva. *Úkolově orientovaný přístup v sociální práci*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 183 s. ISBN 978-80-262-0726-9.

30. VESELÁ, Jana. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: zdravotně znevýhodněná rodina, aneb, klopýtání životem*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2010. 139 s. ISBN 978-80-210-5314-4.
31. ZAKOUŘILOVÁ, Eva. *Sociální terapie, aneb, Její teorie i speciální techniky, které pomáhají v sociální práci s rodinou*. Vyd. 1. Praha: Institut pro místní správu, 2008. 155 s. Skripta. ISBN 978-80-86976-14-3.
32. ZELENÁ, Martina a KLÉGROVÁ, Alžběta. *Podpora rodiny*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 32 s. ISBN 80-86991-67-9.

Elektronické zdroje:

33. [cit. dne 24. 4. 2012] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/?socialni-sluzby>
34. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
http://www.kolping.org/Library/Life_Work_Fr_Adolph_Kolping.pdf
35. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu: <http://www.kolpingpraha.cz>
36. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/cs/adolf-kolping/>
37. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/cs/o-kolpingu/>
38. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/cs/zakladni-informace/>
39. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/?zakladni-informace>
40. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/azylovy-dum/>

41. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
http://www.kolpingpraha.cz//data/vyrocni_zprava_2010.pdf,
42. [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
<http://www.kolpingpraha.cz/cs/socialni-sluzby/>

Zákony:

43. Vyhláška 505/2006 Sb., k provádění zákona o sociálních službách [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska_505-2006.pdf
44. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách §2 [cit. dne 26. 3. 2016] dostupné na internetu:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf